

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС

**МОВНА ПОЛІТИКА І МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ.
ІСТОРІЯ ЛІНГВОЦИДУ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Спеціальність: 035 Філологія.

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки.

Затверджено на засіданні
кафедри української мови.
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Мовна політика і мовна ситуація в Україні. Історія лінгвоциду.
Викладач (-і)	кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Бабій Ірина Орестівна
Контактний телефонвикладача	(0342) 59-60-08
Е-mail викладача	iryna.babii@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Покликання на сайт дистанційного навчання	https://surl.li/veequeu
Консультації	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та зрозумінням відповідного часу.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Питання мовної політики – одне з найважливіших для нашої держави, оскільки, з одного боку, мало би бути вже давно позбавлене будь-якої контрверсійності, однак з іншого, особливо враховуючи загострення геополітичних подій останнього десятиліття, – бачимо, що цей аспект все ще стає предметом політичних та інших спекуляцій і ворожої пропаганди. Незважаючи на однозначний статус української мови як єдиної державної в усіх законах, бачимо, що за тридцять років незалежності Україна ще й дотепер змушена позбуватися наслідків асиміляційної політики як Радянського Союзу, так і попередніх імперій. Проукраїнська однозначність і навіть категоричність мовної політики є стратегічно важливим питанням національної безпеки і територіальної цілісності України.</p> <p>Предметом освітнього компонента (вибіркової навчальної дисципліни) «Мовна політика і мовна ситуація в Україні. Історія лінгвоциду» є вивчення найважливіших аспектів історії мовної політики, окреслення сучасної мовної ситуації в Україні та її ретроспективи, а також висвітлення історії лінгвоциду в Україні та порівняння її з такими ж світовими прецедентами.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою викладання навчальної дисципліни «Мовна політика і мовна ситуація в Україні. Історія лінгвоциду» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із найважливішими аспектами історії мовної політики, окреслення сучасної мовної ситуації в Україні та її ретроспективи, а також висвітлення історії лінгвоциду в Україні та порівняння її з такими ж світовими ситуаціями.</p> <p>Основні завдання вивчення дисципліни «Теорія і практика української лексикографії».</p> <p>Студенти повинні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • закріпити на практиці знання, здобуті на лекціях із вказаного курсу, зокрема засвоїти базові терміни курсу і вміти користуватися ними; • добре орієнтуватися в історії мовної політики загалом і лінгвоциду в Україні – зокрема; • пам'ятати назви, суть і авторів основних праць з дисципліни, зокрема – основні законодавчі документи (як чинні, так і ті, що вже втратили чинність). • усвідомити багатоаспектність та інтердисциплінарність досліджень мовної політики України; • переконатися в тому, що проукраїнська однозначність і навіть категоричність мовної політики є стратегічно важливим питанням національної безпеки і територіальної цілісності України. 	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Під час вивчення ВК «Мовна політика і мовна ситуація в Україні. Історія лінгвоциду» студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП «Українська мова і література»:

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною мовою усно й письмово, використовувати її для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 год.
Практичні заняття	18 год.
Самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
Четвертий	035 Філологія	Другий	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Історія питання. Мовна політика і мовна ситуація в Україні до 1991 року.	2	3	12
Тема 2. Історія лінгвоциду в Україні.	2	3	12
Тема 3. Лінгвоцид у світі.	2	3	12
Тема 4. Основні документи мовної політики незалежної України: <ul style="list-style-type: none"> • Конституція України (1996), • Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» (1989), • Закон України «Про засади державної мовної політики» (2012), • Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019), • «Концепція державної мовної політики» (2010), • Закон України «Про телебачення і радіомовлення» (1994, з багатьма наступними змінами). 	2	3	12
Тема 5. Мовна ситуація в сучасній Україні..	2	3	12
Тема 6. Українці та українська мова за кордоном.	2	3	12
ЗАГ.:	12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу узгоджена з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. За вивчення дисципліни студенти отримують максимально 100 балів. Зокрема: <ol style="list-style-type: none"> 1. 60 балів – оцінки за відповіді на парах, різні поточні завдання тощо (оцінки виставляються у 5-бальній шкалі). 2. 20 балів – залікове завдання. Підготувати усне повідомлення (5-7 хв.) і презентувати його на одному з практичних занять. 3. 20 балів – підсумкове тестування за допомогою Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності КНУ (https://surl.li/veeqeu). 		
Вимоги до письмових робіт	Див. вище.		
Практичні заняття	Вивчення і повторення теоретичних питань із опрацьованих тем курсу на лекціях, а також презентації індивідуальних студентських завдань і проєктів.		
Умови допуску до підсумкового контролю	При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується активність студента під час практичних занять; присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски занять без поважних причин, а також результати відпрацювання пропущених занять, оцінки, які отримав студент за усні та письмові відповіді, контроль самостійної роботи.		

Підсумковий контроль	Форма контролю: залік (підсумкове тестування за допомогою Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності КНУ: https://surl.li/veeqeu
----------------------	--

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Бабій І. О. [Мовна політика незалежної України](#) // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 45. Том 1. С. 101-106.
2. Данилевська О. М. Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР : Автореф. дис... канд. філол. наук. Київ : 2004. 24 с.
3. Данилевська О.М. Мова в революції та революція в мові: мовна політика Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР. Київ, 2009.
4. Євсєєва Г.П. Державна мовна політика та українська національна ідея: Монографія. Д.: ДРІУ НАДУ, 2010. 337 с.
5. Іванишин В., Радевич-Виницький Я. [Мова і нація](#). Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 1994. 218 с.
6. Ковальова Т. В. [Теоретико-методологічні засади державної мовної політики України в умовах суспільних трансформацій](#). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. Харків. 2020. 39 с.
7. Куць О. М., Заблоцький В. В. [Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження](#): Монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
8. Куць О. Мовна політика в державотворчих процесах України: Навч. посібник. Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2004.

9. Лопушинський І. Державна мовна політика в Україні. Херсон : Олді-плюс, 2010. 478 с.
10. Масенко Л. Т. Українська мова в соціолінгвістичному аспекті : Автореф. дис... д-ра філол. наук : Київ : 2005. 39 с.
11. Масенко Л. [Мова і суспільство: постколоніальний вимір](#). Київ : КМ Академія, 2004. 164 с.
12. Масенко Л. Т. [Мова радянського тоталітаризму](#). Київ : Кліо, 2017. 239 с.
13. Масенко Л. Т. [Мова і політика](#). 2-ге вид., допов. Київ : Соняшник, 2004. 120 с.
14. Масенко Л. Т. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ : ТОВ «Видавництво «Кліо»», 2020, 176 с.
15. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики : навч. посіб. / Г. Мацюк; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Львів, 2009. 212 с.
16. [Мовна політика та мовна ситуація в Україні](#) : аналіз і рекомендації / за ред. Юліане Бестерс-Дільгер . 2-ге вид. Київ : Києво-Могилян. акад., 2010. 363 с.
17. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики : Монографія. Київ : Світогляд, 2005. 316 с.
18. Руденко О., Абрамова Д. [Генеza та розвиток державної мовної політики України](#): монографія. Видано Академічним співтовариством Михайла Балудяньського, Кошице, Республіка Словаччина, 2018 229 с.
19. Савойська С. В. Українська мова як державна: освіта, політика : монографія. Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ : Вища шк., 2009. 319 с.
20. Селігей П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Національна академія наук України; відп. ред. Л.Т. Масенко. Київ : Києво-Могилян. акад., 2012. 118 с.
21. Селігей П. О. [Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі](#). *Мовознавство*. 2008. № 1. С. 49-66.
22. Стойкова Г. Г. Реалізація державної мовної політики на Півдні України в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса. 2011. 20 с.
23. Ткач Л. О. Мовна ситуація на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. і розвиток української літературної мови : автореф. дис... д-ра філол. наук. Київ. 2008. 40 с.
24. [Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду](#). Документи і матеріали / Упорядн.: Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька; За ред. Л. Масенко. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 399 с.
25. Ялова О. В. Конституційно-правові засади мовної політики та їх реалізація в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2012. 20 с.

Законодавчі документи

1. [Конституція України](#).
2. [Рішення Конституційного Суду України](#) у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України.
3. Закон УРСР [«Про мови в Українській РСР»](#).
4. Закон [«Про засади державної мовної політики»](#).
5. Закон України [«Про забезпечення функціонування української мови як державної»](#).
6. Указ Президента України [«Про Концепцію державної мовної політики»](#).

Викладач:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Ірина БАБІЙ